

Юлія ЦІРФА

Європерспектива. Конкретні сигнали чи жорсткі вимоги?

Більш як 20-річний досвід вироблення власної позиції на межі геостратегічних інтересів могутніших гравців міжнародної авансцени увінчався закономірним результатом: 25 лютого 2013 року Українська держава дістала шанс зробити «історичний крок» у напрямі європейського майбутнього.

4

Під час проведення в Брюсселі XVI саміту Україна–ЄС сторони юридично закріпили основні віхи взаємодії між Києвом та Співтовариством задля реалізації можливості підписання Угоди про асоціацію й поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі на саміті країн – учасниць «Східного партнерства», що має відбутися у Вільнюсі 28–29 листопада 2013 року. Справді, враховуючи суто політичну кон'юнктуру, що наразі формується в самому ЄС, цей захід став би найкращим моментом для схвалення документа, адже в 2014 році Брюссель зосередиться на виборах до Європейського парламенту, а в 2015-му мають відбутися президентські вибори в нашій державі. Тим більше, самі держави-члени сьогодні досить позитивно налаштовані щодо українського поступу в напрямі Євросоюзу: так, зустріч Президента України Віктора Януковича з його польським і словацьким колегами Броніславом Коморовським та Іваном Гаспаровичем напередодні саміту (20–21 лютого 2013 року), під час якої останні висловили підтримку офіційному Києву в питаннях підготовки угоди, а також зміна офіційних позицій Франції та Великої Британії щодо сподівань українських високопосадовців і громадян на зближення з ЄС дають підстави вважати «вікно можливостей» для налагодження відносин нашої держави з цією організацією суттєво розширеним.

Це припущення, по суті, підтвердилось й безпосередньо на засіданнях саміту, під час яких сторони обговорили не лише питання асоціації як такої, а й низку секторальних і потенційно значущих для Європи векторів двосторонньої співпраці. Відтак і порядок денний зустрічі, і високий рівень представництва сторін (від України делегацію очолив Президент Віктор Янукович, а європейська сторона була представлена Головою Європейської ради Германом Ван Ромпеєм і Головою Європейської комісії Жозе Мануелем Баррозу за участю Єврокомісара з питань енергетики Гюнтера Г. Етінгера та Єврокомісара з питань розширення та європейської політики сусідства Штефана Фюле) дали підстави вважати її стратегічною подією у відносинах Україна–ЄС.

Справді, зважаючи на події кількох останніх років та повсякчасні «зауваження», котрі наша держава отримувала від європейських інституцій у питаннях її внутрішньо- та зовнішньополітичного розвитку, проведен-

ня саміту й значна підготовча робота, здійснена Україною напередодні, засвідчили зацікавленість європейських партнерів у співпраці з офіційним Києвом. Наступним «позитивом» можна вважати тривале обговорення положень порядку денного взаємин «за зачиненими дверима», котре замість 20 хвилин тривало понад дві години. Така наполегливість європейських партнерів у намаганнях роз'яснити суть вимог Євросоюзу, виконання яких є важливим для України задля підписання Угоди про асоціацію, не могла залишитися непоміченою, тим паче, що під час інших офіційних засідань так звані чутливі теми учасниками не порушувалися взагалі. Крім цього, під час проведення саміту Президент України підтвердив, що курс на європейську інтеграцію залишається для нашої держави незмінним пріоритетом, офіційно закріпленим Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року.

Така постановка питання справді вселяє надію на позитивне завершення процесу асоціації з ЄС. Однак результати саміту піднімають на поверхню й низку доволі істотних «але», перспектива усунення яких має не такий райдужний вигляд, як задекларовані позиції чи представницький рівень події. По суті, сама зустріч між сторонами є звичайним елементом діалогу ЄС із іншими країнами, особливо на рівні взаємодії в рамках Ініціативи «Східне партнерство», котра наразі є пріоритетною, особливо напередодні головування в організації Литви (у другій половині 2013 року). Крім того, зважаючи на форсування Україною підписання Угоди про асоціацію та ЗВТ із ЄС, Брюссель, певно, прийняв рішення остаточного визначення можливості цього акту взагалі, наголошуючи на нереальності сценарію ведення української зовнішньої політики «на два фронти», адже сьогодні активність офіційного Києва *de facto* водночас спрямована на інтеграцію до ЄС і Митного союзу Росії, Білорусі та Казахстану. Під час саміту європейські чиновники підкреслили неможливість паралельного перебування України в рамках структури, рішення щодо ведення зовнішньої торгівлі якої і встановлення торговельних тарифів приймаються окремим наднаціональним органом, та її входу до ЗВТ із ЄС. Тому саме обговорення альтернативних форматів співробітництва офіційного Києва з

Митним союзом у форматі «3+1» чи, тим паче, можливість асоційованого членства нашої держави в цій структурі зводять нанівець усі перспективи створення ЗВТ із Європейським Співтовариством. Звичайно, частка торгівлі нашої держави з країнами МС (40%) усе ще перевищує обсяги зовнішньоторговельних операцій із ЄС, однак, зважаючи на те, що на нього наразі припадає 29% зовнішньої торгівлі України, а за останні 10 років обсяги двосторонніх торговельних обмінів контрагентів зросли на більш як 160% (до 38 млрд. євро в 2012 році), не можна говорити про безперспективність цього напрямку співпраці. Адже така взаємодія, по-перше, дасть можливість активніше просувати українські товари на зовнішні ринки (відмінні від пострадянських схем постачання товарів); по-друге, відкриє доступ на територію України європейському бізнесовому капіталу та інвестиціям, частка яких у вітчизняній економіці зросла з 14 млрд. євро в 2008 році до майже 24 млрд. євро в 2011-му; по-третє, допоможе нашій державі активніше взаємодіяти зі світовими гравцями в рамках СОТ.

Але така перспектива набуде реалістичних обрисів лише в разі виконання Україною умов, закріплених у висновках Ради міністрів закордонних справ Європейського Союзу 10 грудня 2012 року, де було абсолютно чітко заявлено: орієнтирами є три критерії. Це – усунення проявів вибіркового правосуддя, реформування виборчого законодавства й імплементація реформ, передбачених Порядком денним асоціації для нашої держави. При цьому ЄС визначив жорсткі часові рамки реалізації необхідних реформ, обмеживши звітний період травнем 2013 року. До того ж Спільною заявою XVI саміту Україна–ЄС закріплено й окремі індикатори, на які офіційний Київ має орієнтуватися під час упровадження відповідних змін і реалізації механізмів імплементації європейських стандартів. По-перше, до уваги має бути взято остаточний звіт ОБСЄ/БДІПЛ щодо парламентських виборів в Україні 28 жовтня 2012 року, рекомендації якого повинні враховуватися під час підготовки та ухвалення нового Виборчого кодексу нашої держави. По-друге, зважаючи на повну підтримку моніторингової місії Європейського парламенту в Україні на чолі з колишнім Головою ЄП Петом Коксом і экс-Президентом Польщі Алексан-

дром Квасневським, Україна має розв'язати проблему судових справ, що викликають особливе занепокоєння. До речі, їх обговорення, певно, й стало основним пунктом дебатов під час закритого засідання саміту. Адже верховенство права й незалежна система правосуддя були визнані ключовим принципом, на якому ґрунтується Угода про асоціацію, про що зазначено ще у Спільній заяві сторін за підсумками ґрунтового саміту Україна-ЄС 2011 року.

До речі, основоположним цей пункт став і у так званому списку Фюле, переданому Єврокомісаром українській владі у форматі «*non-paper*» під час його візиту до Києва 7-8 лютого 2013 року. Така неофіційна «депеша» мала остаточно розтлумачити вимоги ЄС і дати можливість українській владі точніше визначитися зі звітним переліком питань, котрі вона могла б представити в рамках тоді ще майбутнього саміту. Зважаючи на це, 13 лютого своїм Розпорядженням № 73-р «Про затвердження плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2013 рік» Кабінет Міністрів України схвалив власну версію цього списку, підтвердивши зобов'язання нашої держави щодо виконання вимог Співтовариства. Однак до цього документа чомусь не було включено пункти стосовно реформування органів міліції та прокуратури, боротьби з корупцією та реструктуризації фіскальної політики. Відтак невідомо, чи задовольнить ЄС таке «трактування» реформ. Хоча зобов'язання щодо їхнього виконання було взято на себе й Верховною Радою України, котра 22 лютого 2013 року 315 голосами ухвалила Заяву № 30-VII «Про реалізацію євроінтеграційних прагнень України та укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом», у якій підтвердила важливість забезпечення виконання рекомендацій щодо підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, викладених у резолюціях Європейського парламенту та висновках Ради ЄС, схвалених 10 грудня 2012 року на засіданні Ради міністрів закордонних справ держав-членів ЄС, а також усіх заходів, передбачених Порядком денним асоціації. До того ж український парламент закликав ЄС підтримати необхідні для держави реформи, а також сприяти їх утіленню фінансово.

Під час саміту Брюссель відреагував на це прохання, підписавши Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом і Кредитну угоду між Україною, Національним банком України та Європейським Союзом щодо отримання макрофінансової допомоги ЄС на суму до 610 мільйонів євро, які регулюють порядок виділення для України кредитної лінії від Європейського Союзу на суму до 610 мільйонів євро, що мають бути спрямовані на стабі-

лізацію фінансово-економічної системи нашої держави. Однак надання цих коштів, передбачене програмою фінансування країн-учасниць «Східного партнерства» в 2010-2013 роках задля поліпшення управлінських здібностей чиновників для проведення реформ, стане можливим лише після відновлення співпраці нашої держави з МВФ, котрий у 2010 році заморозив виділення коштів Україні за програмою «*stand-by*».

Це саме стосується й реалізації досягнутих енергетичних домовленостей. За результатами саміту сторони наголосили на важливості газотранспортної системи (ГТС) України для транспортування газу до держав-членів ЄС, котрі продовжуватимуть підтримку її модернізації та сприятимуть інтенсифікації діалогу Києва з міжнародними фінансовими інституціями для надання першої позики на реалізацію першочергового проекту з транзиту газу «Реконструкція лінійних споруд газопроводу «Уренгой-Помари-Ужгород (перша черга)». Крім того, було зазначено, що з листопада 2012 року Україна поєднана з ринком газу ЄС завдяки ефективному постачанню блакитного палива в обох напрямках та нещодавнім інвестиціям європейських компаній у вітчизняний енергетичний сектор. Проте активний розвиток такої співпраці було поставлено під сумнів задво до проведення саміту. Свідченням цього став насамперед запуск «обхідного» трубопроводу «Північний потік», котрий дає можливість транспортування російського газу до Європи поза територією України. Надалі «охолодження» запалу енергетичної співпраці проявилось через критичні висловлювання українських чиновників щодо безрезультатності членства України в Європейському енергетичному співтоваристві, політика котрого не спрямована на задоволення інтересів нашої держави як його учасниці. Відповідно, виконання європейцями викладених у Спільній заяві положень поки що не має необхідного доказового підґрунтя.

На саміті сторони висловили задоволення ключовими елементами судової реформи в Україні, набранням чинності новим Кримінальним процесуальним кодексом, новим законодавством про адвокатуру, а також створенням Національного превентивного механізму проти тортур. Учасники зустрічі також позитивно відзначили схвалення відповідних нормативно-правових актів щодо свободи зібрань та визнали особливу важливість конституційної реформи для створення необхідної системи стримувань і противаг та продовження реформ у сфері свободи зібрань та засобів масової інформації в Україні.

Окрім того, пріоритетом на 2013 рік визнано завершення переговорів щодо Угоди про спільний авіаційний простір та якнайшвидше набрання

чинності Угодою про внесення змін до Угоди про спрощення оформлення віз, підписаної 23 липня 2012 року, з метою подальшого спрощення видачі віз українським громадянам. Лідери обмінялися думками з приводу міжнародних і регіональних питань, зокрема в контексті головування України в ОБСЄ, котре підтримуватиме та зміцнюватиме організацію інституційно, а також дасть змогу відновити позитивну динаміку переговорів у форматі «5+2» в процесі врегулювання Придністровського конфлікту.

Про...

У списку осіб, запропонованих Президентом США Бараком Обамою 26 лютого 2013 року для заміщення посад під час чергової ротації чиновників американської адміністрації, одним із перших є ім'я Джеффри Р. Пайятта – нового Надзвичайного і Повноважного Посла Сполучених Штатів Америки в Україні. Позаяк термін повноважень чинного посла Джона Ф. Теффта завершується влітку поточного року, Конгрес та Сенат мають до цього часу затвердити кандидатуру нового дипломата.

У разі позитивного рішення парламенту Д. Р. Пайятт стане першим керівником американського посольства в Києві, який ніколи раніше не працював у країнах Східної Європи й колишнього Радянського Союзу. Його роботу може також ускладнити те, що досі пан Пайятт жодного разу не перебував на посаді посла. Однак він – представник найвищого ешелону дипломатичної служби США, який має за плечима 22 роки роботи в Державному департаменті, під час котрої здебільшого спеціалізувався на країнах Азії та Латинської Америки. 2010 року Д. Р. Пайятт обійняв посаду Головного заступника помічника Державного секретаря – заступника керівника Бюро з питань Південної і Центральної Азії, на якому перебуває донині.

У рамках своїх повноважень дипломат займався реалізацією стратегії «Нового шовкового шляху», в основі якої – створення мережі транзитних й економічних зв'язків, котрі перетинатимуть регіони Центральної та Південної Азії, зокрема через Афганістан.

Оскільки нині Азійський регіон є ключовим елементом геополітичної стратегії США в XXI столітті, важливість управлінських рішень на цьому напрямі свідчить про ґрунтовну підготовку відповідального за них дипломатичного персоналу, що, зокрема, дає змогу робити й певні висновки стосовно політичної лінії США в Україні.

Ю. Ц.